

Ганна ШЕВЧУК,

orcid.org/0000-0002-9688-2305

кандидат історичних наук,

доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *shevchukganna@ukr.net*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено сучасні проблеми розвитку вищої освіти в Україні: її якість не відповідає очікуванням роботодавців, студентів і суспільства загалом, знизився інтелектуальний потенціал молоді, студенти втрачають потяг до навчання й наукової діяльності, матеріально-технічна база і програмне забезпечення ЗВО не відповідають сучасним інформаційним технологіям, відбулося заміщення цінності освіти на цінність диплома про вищу освіту. Надзвичайно швидка поява нових професій призводить до того, що частина фахівців є незатребуваною, а на ринку праці виникає дисбаланс між попитом і пропозицією. У зв'язку з цим актуальнішими стають такі питання, як вдосконалення механізмів працевлаштування випускників, розширення каналів взаємодії вищої школи і роботодавців. Нині важливим питанням залишається підвищення конкурентоспроможності освіти.

Проаналізовано динаміку кількості студентів і викладачів у закладах вищої освіти за останні роки. Розглянуто закордонний досвід підготовки фахівців і необхідність інтеграції науки й освіти. Прогнозування майбутніх потреб у спеціалістах є першим елементом стратегії підготовки кваліфікованих кадрів. Майже у всіх європейських країнах проводиться прогнозування і раннє виявлення потреб ринку праці в компетенціях.

Визначено перспективні напрями розвитку та підвищення конкурентоспроможності української вищої освіти. Підвищення якості вищої освіти буде сприяти вирішенню проблеми зайнятості населення та нестачі кваліфікованих кадрів. Вища освіта має орієнтуватися на максимальне задоволення поточних і перспективних потреб національного ринку праці. Світовий досвід свідчить про те, що інтегровані освітньо-наукові структури забезпечують підготовку якісно нових фахівців, затребуваних на ринку праці. Науку і освіту необхідно розглядати як національне надбання, що визначає рівень розвитку і майбутнє країни, і державна підтримка в цьому напрямі є стратегічним завданням.

Ключові слова: вища освіта, заклади вищої освіти, європейський освітній простір, якість освіти, студенти, викладацький склад, міжнародні рейтинги, конкурентоспроможність.

Hanna SHEVCHUK,

orcid.org/0000-0002-9688-2305

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of Pedagogics and Innovative Education

Lviv Polytechnic National University

(Lviv, Ukraine) *shevchukganna@ukr.net*

CONTEMPORARY TOPICS AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF THE HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

In this article examines the contemporary problems of higher education development in Ukraine: its quality does not meet the expectations of employers, students and society in general, decreased intellectual potential of young people, students lose their attraction to study and scientific activity, material and technical base and software do not correspond to modern information technologies, the value of education was replaced by the value of a diploma of higher education. The extremely rapid emergence of new professions leads to the fact that some professionals are in demand, and in the labor market there is an imbalance between supply and demand. In this context, issues such as improving the employment mechanisms of graduates, widening the channels of interaction between higher education and employers are becoming more urgent. Increasing competitiveness of education remains an important issue today.

The dynamics of the number of students and teachers in higher education institutions in recent years is analyzed.

Foreign experience of training of specialists and necessity of integration of science and education are considered. Predicting future specialist needs is the first element of a skilled training strategy. Almost all European countries are forecasting and identifying early labor market competency needs.

The perspective directions of development and increase of competitiveness of the Ukrainian higher education are determined. Improving the quality of higher education will help to address the problem of employment and the lack of qualified staff. Higher education should focus on maximizing the current and prospective needs of the national labor market. World experience shows that integrated educational and scientific structures provide training for qualitatively new professionals in demand in the labor market. Science and education should be seen as a national asset, which determines the level of development and future of the country and state support in this direction is a strategic task.

Key words: higher education, institutions of higher education, European educational space, quality of education, students, teaching staff, international rankings, competitiveness.

Постановка проблеми. Нині не викликає сумнівів той факт, що саме вища освіта покликана бути головним шаблоном формування різнобічно розвиненої особистості з критичним мисленням. У зв'язку з цим стає очевидним, що запорукою успіху системи вищої освіти є її адаптація і до потреб економіки, і до світових тенденцій в освітній сфері. Від того, наскільки ефективно діє система вищої освіти, залежать кадрове забезпечення всіх галузей економіки і місце, яке країна займає в світі. Якість системи освіти істотно визначає ступінь задоволення інтелектуальних і матеріальних потреб громадян.

Актуальність проблеми розвитку вищої освіти зумовлена сучасними тенденціями, що диктують необхідність узгодження з європейськими вимогами якості підготовки випускників ЗВО України.

Система вищої освіти в сучасному українському суспільстві стикається з величезними труднощами, пов'язаними з протиріччями між надавачами та споживачами освітніх послуг. Можна виокремити такі проблеми вищої освіти: її якість не відповідає очікуванням роботодавців, студентів і суспільства загалом, знизився інтелектуальний потенціал молоді, студенти втрачають потяг до навчання й наукової діяльності, матеріально-технічна база і програмне забезпечення ЗВО не відповідають сучасним інформаційним технологіям, відбулося заміщення цінності освіти на цінність диплома про вищу освіту. У зв'язку з цим зростає кількість студентів, які здобувають вищу освіту за кордоном. Тому і державна політика, і діяльність самих ЗВО має бути орієнтована, передусім, на підвищення престижу та якості вищої освіти, при цьому має ефективно використовувати переваги освітньої міграції, але дотримуватися національних пріоритетів і рухатися в бік експорту освітніх послуг.

Реформування вищої освіти має базуватися на тому, щоб не лише відповідати запитам роботодавців, а випереджати стан ринку праці і готувати фахівців «завтрашнього дня». ЗВО мають навчити майбутніх фахівців ставити і вирішувати будь-які науково-технічні, управлінські й соціально-економічні завдання, освітній процес має бути більш гнучким, легко перебудовувати напрям і зміст навчального матеріалу, відповідаючи вимогам науково-технічного прогресу суспільства, базуватися на сучасних наукових досягненнях, інформаційних технологіях, бути більш наближеним до вимог наукомісткого інноваційного виробництва.

Аналіз досліджень. Питання розвитку і популяризації української вищої освіти – одне з тих, яке завжди буде актуальним. Вища освіта є темою для

дослідження багатьох учених, політиків, урядовців. Зокрема, проблеми щодо її розвитку вивчали О. Кірієнко, А. Андрейчикова. І. Жилиєв, В. Ковтунець, М. Сьомкін, М. Денисенко, С. Бреус та багато інших. Дослідження у цій сфері тривають, адже інформаційні технології й наука постійно зазнають змін, а вони, як відомо, нерозривно пов'язані з сучасною освітою. До того ж інтеграційні процеси в Україні потребують узгодження системи вищої освіти і якості компетентностей випускників з європейськими вимогами.

Метою статті є дослідження сучасних проблем розвитку вищої освіти в Україні, аналіз кількості студентів і викладачів у ЗВО за останні роки, закордонного досвіду підготовки фахівців і необхідності інтеграції науки й освіти, а також перспективних напрямів розвитку та підвищення конкурентоспроможності української вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними Державної служби статистики на початок 2018/2019 навчального року в Україні налічувалося 652 заклади вищої освіти, з них 282 – заклади III–IV рівнів акредитації, 370 – заклади I–II рівнів акредитації. Серед них за формою власності: 340 – державні, 189 – комунальні, 123 – приватні (Вища освіта в Україні у 2018 році: статистичний збірник, 2019).

Нині в Міністерстві освіти і науки розглядають питання оптимізації вишів, оскільки в Україні їх забагато, тоді як в Європі їх менше і не всі мають статус університету (Міністр освіти пропонує маленьким університетам об'єднатися, 2019). При цьому необхідно враховувати, що проста «зачистка» вишів неминуче спричинить чимало проблем. Передусім варто адекватно оцінити статус кожного ЗВО і разом із кількістю студентів, що в них навчаються, враховувати міжнародну співпрацю, наукові публікації викладачів і студентів, викладання іноземними мовами, інтеграцію освітнього процесу з виробництвом і практичним напрямом підготовки.

В останні роки простежується тенденція до зменшення кількості студентів у ЗВО України. Про це свідчать статистичні дані, наведені в табл. 1 (Зклади вищої освіти, 2019).

Помітно, що кількість студентів зменшується як у коледжах і технікумах, так і в університетах та інститутах. Натомість за кордоном у 2018 році навчалось близько 70 тис. українських студентів, і цей показник щороку зростає. Для прикладу, у 2009–2016 роках кількість українців, які виїхали здобувати вищу освіту, зростає майже втричі (Скільки українських студентів навчаються за кордоном, 2018).

Нині багато говорять про зміни в сучасній освіті, про те, що змінилися студенти, що класичні методи навчання стають неефективними. Сучасна освіта надто відрізняється від тієї, якою вона була ще в недалекому минулому. Нині знання застарівають так швидко, що іноді здається, що те, чого навчали на початку семестру, до кінця семестру вже знову неактуальне.

Почнемо зі зв'язку між цінністю і доступністю інформації. Раніше в навчальному закладі надавалися такі знання, які більше ніде не можна було здобути. Викладач мав опрацювати величезну кількість джерел, книг і журналів і все це доступною формою викласти під час лекції. Нині більшість із цих дій автоматизовані. І якщо раніше піти на лекцію означало записати те, пошук чого займав багато днів, то нині це означає записати те, що в інтернеті можна знайти за 5–10 хвилин. Викладачі часто нарікають, що студенти не відвідують лекції. Причина криється якраз у зміні зв'язку між цінністю і доступністю інформації. Нині студентам уже важко зрозуміти, чому навчання має залежати від фізичного місця, стін навчального закладу. Студенти не хочуть бути пасивними слухачами, сидіти і записувати, потім вчити і складати іспити, хоча в традиційному навчальному процесі не питають, чи це їх влаштовує. Нинішній студент хоче більше практики, більше тих умінь і навичок, які він зможе безпосередньо застосувати в трудовій діяльності.

Однією з проблем сучасної вищої освіти є дефіцит практики. У результаті випускники мають складності з працевлаштуванням. Випускник знову починає навчатися на робочому місці. Необхідно залучати підприємців і державних службовців до розробки навчальних програм, оскільки потрібно навчати того, що дійсно затребуване на робочому місці. Також в українських ЗВО досі не поширений добровільний запис студентів на вибіркові курси.

Надзвичайно швидка поява нових професій призводить до того, що частина фахівців є незабезпеченою, а на ринку праці виникає дисбаланс між попитом і пропозицією. У зв'язку з цим акту-

альнішими стають такі питання, як вдосконалення механізмів працевлаштування випускників, розширення каналів взаємодії вищої школи і роботодавців.

Питання працевлаштування молоді загалом і випускників ЗВО зокрема розглядаються в більшості стратегічних документів Євросоюзу. Потрібно розвивати здатність випускників до працевлаштування, насамперед шляхом поєднання академічної освіти і професійної практики (стажування). Така концепція стосується безперервної освіти, оскільки дає змогу не лише зберегти, а й удосконалити здатність і навички до креативності й новаторства.

Прогнозування майбутніх потреб у спеціалістах є першим елементом стратегії підготовки кваліфікованих кадрів. Майже у всіх європейських країнах проводиться прогнозування і раннє виявлення потреб ринку праці в компетенціях. Для цих цілей створюються спеціальні органи, структура і діяльність яких визначаються особливостями системи освіти, специфікою законодавства, економічною ситуацією, культурою і національним менталітетом. Для прикладу, регулярно таке прогнозування здійснюється в Нідерландах, Австрії, Швеції. У Данії, Греції, Іспанії, Португалії прогнози здійснюються в окремих галузях і секторах економіки (Шимов, Крюков, 2015: 79–103).

Варто наголосити, що саме академічна спільнота недостатньо активна в питаннях модернізації освіти. Зокрема, через зниження престижу праці в ЗВО професорсько-викладацький склад мало оновлюється. У результаті багато українських ЗВО укомплектовані працівниками «старого гарту». Їхній світогляд сформувався ще в межах радянської системи освіти, де основною метою були передавання знань і суворе дотримання всіх правил. Нині ж світовими цінностями вищої освіти є створення нових знань, розвиток критичного мислення та ініціативності.

Робота в системі вищої освіти і науки здається менш привабливою для молодих кадрів через її жорстку формалізацію і сувору ієрархічність системи, що призводить до обмеження можливостей

Таблиця 1

Динаміка кількості студентів у закладах вищої освіти України за 2015–2019 рр., тис. осіб

ЗВО	2018/2019 (на поч. навч. року)	2017/2018 (на поч. навч. року)	2016/2017 (на поч. навч. року)	2015/2016 (на поч. навч. року)
ЗВО I–II рівнів акредитації	199,9	208,6	217,3	230,1
ЗВО III–IV рівнів акредитації	1322,3	1330,0	1369,4	1375,2
Загалом	1522,2	1538,6	1586,7	1605,3

для кар'єрного зростання і творчості. Нині ж у вітчизняних вишах викладачі зайняті нескінченною рутинною роботою: написанням звітів, підрахунком рейтингів, проведенням різних заходів, чергуванням у гуртожитках, профорієнтаційною роботою. Вони мають ходити в школи, зустрічатися з батьками, переконувати дітей вступати до того ЗВО, в якому вони викладають. Нерідко вся ця робота має підтверджуватися звітами й додатними світлинами. Відмовитися від неї неможливо, оскільки в наступному році навчальне навантаження педагогів буде залежати не від рівня викладання, а від кількості приведених абітурієнтів – відповідно буде визначатися і розмір заробітної плати. Тобто часу на власний розвиток, наукові дослідження і впровадження нових методів навчання у викладачів стає менше, що можна вважати однією з причин погіршення якості наданої освіти.

Тенденцію до зменшення кількості викладачів у ЗВО III–IV рівнів акредитації підтверджують дані Державної служби статистики України, опубліковані в статистичних збірниках «Вища освіта в Україні» за 2016–2018 рр. (табл. 2) (Вища освіта в Україні: статистичний збірник, 2017, 2018).

Важливу роль відіграє не тільки чисельність професорсько-викладацького складу, а також частка працівників із науковими ступенями. У 2018/2019 навчальному році частка викладачів з науковими ступенями становила 59,72%, 2017/2018 навчальному році – 58,79%, у 2016/2017 навчальному році – 57,26%. Отже, бачимо невелике поліпшення цього показника.

Пріоритетами у вищій освіті мають бути сильний студент і високопрофесійний викладач. Потрібні принципово нові типи робіт, орієнтовані на спільну творчість, використання можливостей інтернету для формування навичок аналізу, синтезу і створення нового. Варто подумати і про роботи, які одночасно торкаються кількох дисциплін протягом навчального семестру або року: вони ефективно готуватимуть студента до сучасного життя, де багатопрофільність і виконання багатьох завдань стають нормою.

Ситуація на заняттях стала суттєво відрізнятися від тієї, в якій виховувалися нинішні викладачі старшого і середнього покоління. Інформаційна епоха призводить до неухильного і швидкого поширення знань, що великою мірою позначається на навчальному процесі та змісті освіти. Сучасні студенти ще з раннього дитинства виховувалися в межах «екранної» культури і мають інші можливості для сприйняття інформації, що істотно відрізняються від тих, якими продовжують користуватися викладачі у своїй роботі. Насамперед це превалювання візуального образу над друкованим або усним словом. Саме візуальний канал починає відігравати визначальну роль у формуванні системи знань і уявлень. Відбувається візуалізація інформаційного потоку – будь-яке повідомлення обов'язково супроводжується картинкою, причому дедалі частіше роль тексту зводиться лише до підпису-пояснення.

Разом із тим інформаційна епоха викликала і певні труднощі, зокрема сучасні студенти не здатні концентруватися, мислити логічно, вміти оперувати абстрактними термінами; часто в них немає розвинених читацьких навичок, що зумовлено звичкою сприйняття музичного, барвисто оформленого потоку безсистемної інформації. Нині багато студентів байдужі до навчання, недисципліновані, недостатньо часу проводять за підручниками, нудьгують у процесі навчання, інертні, часто запізняються на заняття, погано знають правила суспільної поведінки, орієнтовані на розваги, бажаючи отримувати гарні оцінки при мінімумі зусиль, інфантильні, їх важко розворушити і захопити. Студент відвідує заняття «для галочки», і його основною метою є отримання диплома, а не знань. Однак, якщо цей студент вчасно оплачує навчання, то його не відрахують за неуспішність, а дадуть «другий шанс».

Для ефективної організації навчального процесу викладачі повинні добре усвідомлювати характерні особливості сучасних студентів. Отже, з огляду на запити нинішніх студентів, необхідно переглянути методи і зміст вищої освіти, змінити саму атмосферу навчання, аби підвищити

Таблиця 2

Динаміка чисельності викладацького складу в ЗВО III–IV рівнів акредитації за 2016–2019 рр.

Показник	2018/2019 (на поч. навч. року)	2017/2018 (на поч. навч. року)	2016/2017 (на поч. навч. року)
Кількість викладачів, осіб	127 034	129 383	131 953
Кількість викладачів із науковими ступенями, осіб	75 866	76 065	75 556
Частка викладачів із науковими ступенями, %	59,72	58,79	57,26

ефективність освітнього процесу і як можна більше сприяти успіху вихованців.

За роки незалежності Україна зробила значні кроки в бік інтеграції в європейський освітній простір. Однак, незважаючи на досягнуті результати, в цьому напрямі є низка проблем. Так, наприклад, залишається низьким охоплення студентів програмами навчання англійською мовою. Це передусім пов'язано з низьким рівнем мовної підготовки як професорсько-викладацького складу, так і студентів. Також є проблема недостатнього матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу. Необхідно доукомплектувати бібліотеки науковою та періодичною літературою англійською мовою.

Залучення студентів до програм навчання англійською мовою дасть змогу студентам і професорсько-викладацькому складу розширити і поглибити знання в тій чи іншій сфері шляхом вивчення першоджерел світової наукової літератури й підручників, закордонних інтернет-джерел. В умовах глобалізації недостатня мовна підготовка заважає фахівцям встановлювати контакти з іноземними колегами для ефективного здійснення своєї діяльності. Тому для студентів і викладачів важливо поліпшити ступінь володіння англійською мовою як інструменту успішної інтеграції в світовий освітній простір. У ЗВО варто розглянути можливість введення курсів англійської мови та розширення мовної підготовки фахівців.

Однак варто наголосити, що позитивні результати в цьому напрямі є. Згідно з даними Міністерства освіти і науки протягом останніх п'яти років 4695 українських студентів та 4361 викладач закладу вищої освіти пройшли навчання в Європі в межах Програми ЄС Еразмус+. Водночас 2872 викладачі та 1123 європейських студентів так само навчалися в Україні (Новосад, 2019).

Світовий досвід показує, що інтеграція освіти і науки стає вирішальним фактором зростання конкурентоспроможності національної економіки. Провідні університети США, Європи і Азії є гарним прикладом успішної інтеграції науки і освіти. Особливе місце у світовій практиці займають дослідницькі університети, де в кампусах розташовані як аудиторії для проведення лекцій, так і лабораторії, в яких, власне, і безпосередньо відбувається дослідницька діяльність.

Статус дослідницького університету існував в Україні у 2009–2014 роках та надавався національним ВНЗ, які мали вагомні наукові здобутки, провадили дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечували інтеграцію освіти та науки з виробництвом. У 2014 році його мали 14 закладів

вищої освіти [8]. Однак дослідження 2013 року, проведене в межах Шанхайського університетського рейтингу, показало незадовільний рівень роботи щодо утворення дослідницьких університетів в Україні. На основі узагальнення даних 1200 дослідницьких університетів було створено їх рейтинг, в який було включено лише Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (єдиний з українських університетів). Наприкінці 2014 року постановою Кабінету Міністрів України № 597 від 05.11.2014 року всі нормативно-правові акти щодо діяльності дослідницьких університетів втратили чинність (Жилияев, Ковтунець, Сьомкін, 2015: 96).

У 2020 році Міністерство освіти і науки України планує переглянути статуси університетів, зокрема буде унормовано поняття «дослідницький». Як підкреслюють в освітньому відомстві, таких університетів буде кілька, які справді займаються дослідницькою роботою.

Однак нині рівень інтеграції науки і освіти залишається дуже слабким. Ця проблема своєю чергою викликана відсутністю мотивації вищих навчальних закладів до розвитку власних наукових компетенцій, оскільки основний дохід вони отримують від надання освітніх послуг. Ця диспропорція веде до погіршення якості дослідницького персоналу, зменшення інтересу молоді до наукової діяльності. Тому актуальним є вивчення і впровадження ефективних зарубіжних моделей інтеграції науки й освіти, адаптованих до місцевих умов і національних особливостей.

Також нині важливим питанням залишається підвищення конкурентоспроможності освіти. Всесвітній економічний форум щорічно публікує звіт про глобальну конкурентоспроможність (The Global Competitiveness Report), де ранжує країни на основі індексу глобальної конкурентоспроможності. У 2019 році за показником «навички» Україна зайняла 44 позицію серед 141 країни світу [9]. На позицію вище розташувалася Португалія (43 місце), а Словаччина – на 45 місці. Порівняно з даними минулого звіту Україна піднялася на 2 позиції, хоча в загальному рейтингу країна знаходиться на 85 місці. Автори рейтингу підкреслюють, що Україна займає досить високі позиції за цим підіндексом. Для порівняння: Швейцарія посіла першу сходинку за показником «навички», Фінляндія і Данія розташувалися на 2 і 3 місцях відповідно (The Global Competitiveness Report, 2019).

Низьким залишається кількість ЗВО, представлених у міжнародних рейтингах. Для поліпшення своїх позицій закладам потрібно приділяти

посилену увагу таким показникам: якість освітнього процесу, наукова робота, цитованість, міжнародна діяльність, наявність додаткових джерел фінансування й інвесторів.

Заклади вищої освіти мають бути конкурентоспроможними на світовому ринку, популяризувати систему української освіти і залучати нових іноземних студентів, як це роблять світові лідери в галузі вищої освіти. Найбільше іноземних студентів навчається у США, Великій Британії, Німеччині, Австралії та Франції. У 2019 році кількість іноземних студентів в Україні становила 80 470 осіб, що на 4868 більше, ніж у 2018 році. Найбільше іноземних здобувачів вищої освіти – з Індії, Марокко та Азербайджану (Іноземні студенти в Україні, 2020).

Інтернаціоналізація вищої освіти передбачає глибоке переосмислення змісту програм навчання, які мають орієнтувати майбутніх фахівців на глобальне мислення і бачення, формувати такі знання і навички, які дадуть їм змогу бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці. Інтернаціоналізація передбачає міжнародний контекст досліджуваних дисциплін на всіх рівнях вищої освіти.

Висновки. Важливу роль у забезпеченні професійної підготовки компетентних і конкурентоспроможних фахівців для всіх галузей економіки відіграє вища освіта. Підвищення якості трудових ресурсів необхідно здійснювати шляхом вдосконалення й модернізації системи вищої освіти. На жаль, багато роботодавців не задоволені якістю

підготовки фахівців, що випускаються закладами вищої освіти. Освітні програми не завжди відповідають очікуванням роботодавців і не відповідають потребам національної економіки.

Підвищення якості вищої освіти буде сприяти вирішенню проблеми зайнятості населення та нестачі кваліфікованих кадрів. Вища освіта має орієнтуватися на максимальне задоволення поточних і перспективних потреб національного ринку праці. Світовий досвід свідчить про те, що інтегровані освітньо-наукові структури забезпечують підготовку якісно нових фахівців, затребуваних на ринку праці. Науку і освіту необхідно розглядати як національне надбання, що визначає рівень розвитку і майбутнє країни, і державна підтримка в цьому напрямі є стратегічним завданням.

Необхідне подальше стимулювання приїзду до України іноземних студентів, викладачів і дослідників із метою розвитку вищої освіти і сприятливого впливу на економіку країни загалом. Забезпечення мобільності професорсько-викладацького складу і студентів буде сприяти обміну науковими розробками і співпраці в науково-дослідній сфері.

Сучасні світові тенденції визначають масові онлайн-курси, цифрові інтерактивні навчальні програми та міжнародні освітні спільноти як нові тренди в процесі навчання. Незважаючи на те, що ці технології не здатні повністю замінити класичну освіту, вже нині цей формат навчання відкрив безліч нових шляхів і можливостей для отримання якісної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта в Україні у 2018 році: статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vysh_osvita/arch_vysh_osvita.htm
2. Міністр освіти пропонує маленьким університетам об'єднатися. URL: <https://www.poglyad.tv/ministr-osvity-proponuye-malenkum-universytetam-ob-yednatysya/>
3. Заклади вищої освіти. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html
4. Скільки українських студентів навчаються за кордоном. URL: https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_skilki-ukrayinskih-studentiv-navchayutsya-za-kordonom/844224
5. Шимов В. Н., Крюков Л. М. Перспективы развития высшей школы Беларуси: поиск ответов на новые вызовы. *Белорусский экономический журнал*. 2015. № 3. С. 79–103.
6. Вища освіта в Україні: статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm
7. Ганна Новосад: майже 4,7 тис українських студентів і 4,3 тис викладачів змогли пройти навчання у європейських вишах завдяки Еразмус+. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ganna-novosad-majzhe-47-tis-ukrayinskih-studentiv-i-43-tis-vikladachiv-zmogli-projti-navchannya-u-yevropejskih-vishah-zavdyaki-erazmus>
8. Жилияев І. Б., Ковтунець В.В., Сьомкін М.В. Вища освіта України: стан та проблеми. Київ : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. 96 с. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/tekst_21072015.pdf
9. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf?fbclid=IwAR1RtdFjYIB6u1XPG_BZAskwpOdOKuaw0vk_uoz_mm_D_gUQ7--pqsmMtMY
10. Іноземні студенти в Україні. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>

REFERENCES

1. Vyshcha osvita v Ukraini u 2018 rotsi: statystychnyi zbirnyk [Higher education in Ukraine in 2018: statistical compilation]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vysh_osvita/arch_vysh_osvita.htm [in Ukrainian].
2. Ministr osvity proponuie malenkym universytetam obiednatsia [The Minister of Education invites small universities to unite]. URL: <https://www.poglyad.tv/ministr-osvity-proponuye-malenkym-universytetam-ob-yednatysya/> [in Ukrainian].
3. Zaklady vyshchoi osvity [Higher education institutions]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html [in Ukrainian].
4. Skilky ukrainskykh studentiv navchaiutsia za kordonom [How many Ukrainian students study abroad]. URL: https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_skilki-ukrayinskih-studentiv-navchayutsya-za-kordonom/844224 [in Ukrainian].
5. Shimov V. N., Kryukov L. M. Perspektivyi razvitiya vysshey shkolyi Belarusi: poisk otvetov na novyye vyzovy [Shimov V.N., Kryukov L.M. Prospects for the development of higher education in Belarus: search for answers to new challenges]. *Belarusian Economic Journal*. 2015. № 3. P. 79–103. [in Russian].
6. Vyshcha osvita v Ukraini: statystychnyi zbirnyk [Higher education in Ukraine: statistical compilation]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm [in Ukrainian].
7. Ganna Novosad: maizhe 4,7 tys ukrainskykh studentiv i 4,3 tys vykladachiv zmohly proity navchannia u yevropeiskykh vyshakh zavdiaky Erasmus+ [Ganna Novosad: Almost 4.7 Thousand Ukrainian Students and 4.3 Thousand Teachers Have Been Studied in European Higher Education Thanks to Erasmus+]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ganna-novosad-majzhe-47-tis-ukrayinskih-studentiv-i-43-tis-vikladachiv-zmogli-projti-navchannya-u-yevropejskih-vishah-zavdyaki-erazmus> [in Ukrainian].
8. Zhyliayev I. B., Kovtunets V.V., Somkin M.V. Vyshcha osvita Ukrainy: stan ta problemy – K. [Zhilyaev I.B., Kovtunets V.V., Semkin M.V. Higher education in Ukraine: the state and problems]. Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2015. 96 p. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/tekst_21072015.pdf [in Ukrainian].
9. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf?fbclid=IwAR1RtdFjYIB6u1XPG_BZAskwpOdOKuaw0vk_uoz_mm_D_gUQ7--pqsmMtMY [in English].
10. Inozemni studenty v Ukraini [International students in Ukraine]. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/> [in Ukrainian].